

Zinātne pilsētā

Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā

© World Bank

Ilgtspējīgas pilsētas – kāpēc tās ir svarīgas?

Līdz 2030.
gadam
60%
pasaules
iedzīvotāju
dzīvos
pilsētās

11 ILGTSPĒJĪGAS PILSĒTAS UN KOPIENAS

Pilsētas ir ideju, tirdzniecības, kultūras, zinātnes, produktivitātes, sociālās attīstības un vēl daudzu citu iespēju centri. Savos labākajos laikos pilsētas ir ļāvušas cilvēkiem attīstīties sociāli un ekonomiski. Paredzams, ka līdz 2030.gadam pilsētās dzīvojošo cilvēku skaits palielināsies līdz 5 miljardiem cilvēku, tāpēc ir svarīgi nodrošināt efektīvu pilsētu plānošanas un pārvaldības praksi, lai tiktu galā ar urbanizācijas radītajām problēmām.

Ir samērā problemātiski uzturēt pilsētas tā, lai tās turpinātu radīt darba vietas un labklājību, neierobežojot zemes un citus resursus. Visbiežāk sastopamās lielpilsētu problēmas ietver transporta sastrēgumus, līdzekļu trūkumu pamatpakalpojumu sniegšanai, atbilstošu mājokļu trūkumu, infrastruktūras pasliktināšanos un pieaugošu gaisa piesārņojumu šajās pilsētās.

11 ILGTSPĒJĪGAS PILSĒTAS UN KOPIENAS

Straujās urbanizācijas problēmas, tādas kā, piemēram, cieto atkritumu droša izvešana un apsaimniekošana pilsētās, būtu risināmas tādos veidos, kas ļautu tām turpināt uzplaukt un augt, vienlaikus uzlabojot resursu izmantošanu un samazinot piesārņojumu un nabadzību. Viens no šādiem piemēriem ir sadzīves atkritumu savākšanas apjoma pieaugums. Nākotnē pilsētām būtu jānodrošina vienādas iespējas visiem, ieskaitot piekļuvi bāzes pakalpojumiem, enerģijai, mājošajam, transportam un citiem pakalpojumiem.

Kāds ir mērķis?

Padarīt pilsētas iekļaujošas, drošas, noturīgas un ilgtspējīgas.

Kāpēc?

Pasaule kļūst arvien urbanizētāka. Kopš 2007.gada vairāk nekā puse pasaules iedzīvotāju dzīvo pilsētās, un tiek prognozēts, ka līdz 2030.gadam šī daļa pieaugs līdz 60 procentiem. Pilsētas un pilsēt-teritorijas ir ekonomiskās izaugsmes spēks - tās veido aptuveni 60 procentus no pasaules IKP. Tomēr, tās ir arī atbildīgas par aptuveni 70 procentiem no pasaules oglekļa emisijām un vairāk nekā 60 procentiem no pasaules resursu izlietojuma.

Kādi ir daži no aktuālākajiem izaicinājumiem, ar kuriem pilsētas saskaras šodien?

Nevienlīdzība rada lielas bažas. Vairāk nekā 1 miljards cilvēku dzīvo graustos, un šis skaits turpina pieaugt. Satraucoši ir arī augošie pilsētu enerģijas patēriņa un piesārņojuma līmeņi. Pilsētas aizņem tikai 3 procentus no planētas zemes, taču tās patērē 60–80 procentus no visas saražotās enerģijas un ir atbildīgas par 70 procentiem no kopējā oglekļa emisiju apjoma. Daudzas pilsētas ir arī neaizsargātākas pret klimata pārmaiņām un dabas katastrofām, ņemot vērā to dislokāciju un lielo cilvēku koncentrāciju tajās, tāpēc, lai izvairītos no humāno resursu, sociālajiem un ekonomiskajiem zaudējumiem, ir būtiski veidot pilsētu noturību.

Es dzīvoju pilsētā, bet mani neskar neviena no šīm problēmām. Kāpēc man tam vajadzētu rūpēt?

Visas šīs problēmas galu galā skars ikvienu pilsētas iedzīvotāju. Sociālā nevienlīdzība var izraisīt nemierus un nedrošību, piesārņojums pasliktina ikviena cilvēka veselību un ietekmē darba ražīgumu un līdz ar to arī ekonomiku kopumā, un, savukārt, dabas katastrofas var iejaukties katra indivīda dzīves norisēs.

Kas notiek, ja pilsētām ļauj augt organiski?

Slikti izplānotas urbanizācijas sekas saskatāmas dažos milzīgo graustu rajonos, slikti organizētā satiksmē, siltumnīcefekta gāzu emisijās un nekontrolēti augošajās priekšpilsētās visā pasaulē. Grausti negatīvi ietekmē IKP rādītājus un samazina paredzamo/vidējo dzīves ilgumu. Izvēloties uz ilgtspējīgu attīstību virzītu rīcību, mēs izvēlamies veidot pilsētas, kurās visiem iedzīvotājiem tiek nodrošināta pienācīga dzīves kvalitāte, un kur tie veido daļu no pilsētas produktīvās dinamikas, radot kopīgu labklājību un sociālo stabilitāti, nekaitējot videi.

Vai ir dārgi ieviest ilgtspējīgu praksi?

Izmaksas ir minimālas salīdzinājumā ar ieguvumiem. Piemēram, funkcionāla sabiedriskā transporta tīkla izveide var izmaksāt dārgi, bet ieguvumi ir milzīgi attiecībā uz ekonomisko aktivitāti, dzīves kvalitāti, apkārtējo vidi un kopīgo sistēmiski organizētas pilsētas funkcionalitāti.

Ko es varu darīt, lai palīdzētu sasniegt šo mērķi?

Aktīvi interesējies par savas pilsētas pārvaldību un administratīvo vadīšanu. Iestājies par tādas pilsētas izveidi, kāda tev šķiet vajadzīga. Izstrādā vīziju savai ēkai, ielai un apkārtni un rīkojies atbilstoši šai vīzijai. Vai ir pietiekami daudz darba vietu? Vai tavi bērni var droši doties uz skolu? Vai ir droši staigāt ar ģimeni vakarā/naktī? Cik tālu ir tuvākais sabiedriskais transports? Kāda ir gaisa kvalitāte? Kādas ir jūsu kopīgās publiski lietojamās telpas? Jo labākus apstākļus radāt savā kopienā, jo lielāka ir to ietekme uz dzīves kvalitāti.

**2 miljardiem
cilvēku**

nav pieejami atkritumu
savākšanas pakalpojumi

1 no **4** pilsētu iedzīvotājiem

dzīvo graustiem līdzīgos apstākļos

(2018. g.)

Tikai pusei (53%) pilsētu iedzīvotāju ir ērta
piekļuve sabiedriskajam transportam (2018.g.)

 500 metri

 1.000 metri

Ērta piekļuve nozīmē dzīvot 500 metru attālumā no autobusu
pieturas/mazas ietilpības transporta sistēmas un 1000 metru
attālumā no dzelzceļa vai prāmju termināla

150 valstis
ir izstrādājušas

valsts mēroga
pilsētvides
attīstības
plānus, no
kuriem
gandrīz puse
ir īstenošanas
stadijā

9 no **10** pilsētu
iedzīvotājiem
elpo piesārņotu gaisu

Skaitļi un fakti

- Puse cilvēces - 3,5 miljardi cilvēku - šodien dzīvo pilsētās, un tiek prognozēts, ka līdz 2030.gadam pilsētās dzīvos 5 miljardi cilvēku.
- Nākamajās desmitgadēs 95% pilsētu paplašināšanās notiks jaunattīstības valstīs.
- Mūsdienās graustos dzīvo 883 miljoni cilvēku, un lielākā daļa no tiem ir sastopami Austrumāzijā un Dienvidaustrumāzijā.
- Pilsētas aizņem tikai 3 procentus no planētas zemes, taču tās patērē 60–80 procentus no visas saražotās enerģijas un ir atbildīgas par 75 procentiem no kopējā oglekļa emisiju apjoma.
- Straujā urbanizācija atstāj iespaidu uz saldūdens krājumiem, notekūdeņiem, apkārtējo dzīvo vidi un sabiedrības veselību.
- Kopš 2016.gada 90% pilsētu iedzīvotāju elpo netīru gaisu, tā rezultātā apkārtējā gaisa piesārņojuma dēļ ir miruši 4,2 miljoni cilvēku. Vairāk nekā puse pasaules pilsētu iedzīvotāju bija pakļauti gaisa piesārņojuma līmenim, kas vismaz 2,5 reizes pārsniedz drošības standartu.

11. ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniedzamie rezultāti

11.1. Līdz 2030.gadam nodrošināt visiem piekļuvi atbilstošiem, drošiem un iespējami lētiem mājokļiem, bāzes pakalpojumiem un uzlabojiet graustu stāvokli.

11.2. Līdz 2030.gadam visiem nodrošināt piekļuvi drošām, iespējami lētām, pieejamām un ilgtspējīgām transporta sistēmām, uzlabojot ceļu satiksmes drošību, jo īpaši paplašinot sabiedriskā transporta izmantošanu, īpašu uzmanību pievēršot neaizsargātu personu, sievietēm, bērnu, personu ar invaliditāti un vecāka gadagājuma cilvēku vajadzībām.

11.3. Līdz 2030.gadam visās valstīs veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu urbanizāciju un uz līdzdalību balstītas, integrētas un ilgtspējīgas apdzīvotu vietu plānošanas un pārvaldības iespējas.

11.4. Pastiprināt centienus aizsargāt un apsargāt pasaules kultūras un dabas mantojumu.

11.5. Līdz 2030.gadam ievērojami samazināt nāves gadījumu skaitu un cietušo cilvēku skaitu, kā arī būtiski samazināt tiešos ekonomiskos zaudējumus attiecībā uz pasaules iekšzemes kopproduktu, ko izraisījušas katastrofas, tostarp ar ūdeni saistītas katastrofas, īpašu uzmanību pievēršot nabadzīgo iedzīvotāju un neaizsargāto cilvēku grupu aizsardzībai.

11. ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķa sasniedzamie rezultāti

11.6. Līdz 2030.gadam samazināt pilsētu nelabvēlīgo ietekmi uz vidi uz vienu iedzīvotāju, tostarp pievēršot īpašu uzmanību gaisa kvalitātei un sadzīves un citu atkritumu apsaimniekošanai.

11.7. Līdz 2030.gadam nodrošināt vispārēju piekļuvi drošām, iekļaujošām un pieejamām zaļajām zonām un sabiedriski lietojamām vietām, jo īpaši attiecībā uz sievietēm un bērniem, vecākiem cilvēkiem un personām ar invaliditāti.

11.A Atbalstīt pozitīvas ekonomiskas, sociālas un vides saiknes izveidošanu starp pilsētu, piepilsētu un lauku teritorijām, stiprinot valsts un reģionālās attīstības plānošanu.

11.B Līdz 2020.gadam ievērojami palielināt to pilsētu un apdzīvoto vietu skaitu, kuras pieņem un īsteno integrētu politiku un plānus virzītus uz iekļaušanu, resursu izmantošanas efektivitāti, klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām, noturību pret katastrofām, kā arī izstrādāt un ieviest visaptveroša katastrofu riska pārvaldību visos līmeņos saskaņā ar Sendai regulējumu katastrofu riska samazināšanai 2015.-2030.gadam.

11.C Atbalstīt vismazāk attīstītās valstis, tostarp sniedzot finansiālu un tehnisku palīdzību ilgtspējīgu un noturīgu ēku celtniecībā, izmantojot vietējos materiālus.

Uzzini vairāk

- [UN-HABITAT](#)
- [UN Environment Programme : Cities – investing in energy and resource efficiency](#)
- [UN Environment Programme Climate Neutral Network](#)
- [UN Environment Programme: Cities and Climate Change](#)
- [UN Population Fund: Urbanization](#)
- [ICLEI – Local Governments for Sustainability](#)

Lai uzzinātu vairāk par mērķi #11 un pārējiem ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem, apmeklē:

<http://www.un.org/sustainabledevelopment>

